

חטא המרגלים או חטא התיירים

ה. משנה מסכת ברכות פרק ה משנה ה

המתפלל וטעה סימן רע לו ואם שליח צבור הוא סימן רע לשולחו מפני ששלוחו של אדם כמותו

ו. מלבי"ם - יהושע פרק ב פסוק א

וישלח יהושע. בא להשיב על השאלה שתפול בזה איך שלח יהושע מרגלים אחרי שראה הרע שנמשך משליחות המרגלים בימי משה, משיב כי היו חמשה הבדלים בין מרגלים של יהושע ובין מרגלים של משה. א] המרגלים ששלח משה היו עפ"י שאלת העם כמ"ש (דברים א, כב) ותקרבון אלי כלכם ותאמרו נשלחה אנשים לפנינו, ולכן כששבו והוציאו דבה סמכו העם עליהם, אבל פה שלח יהושע מדעת עצמו ולא מדעת העם. ב] משה שלחם ממדבר פארן שהיה רחוק מן הארץ והיו מסתפקים במהות הארץ ועל יכולתם לכבשה, אבל יהושע שלח מן השטים שהיה בגבול הארץ, בלתי מסתפק אם יכנס אם לאו, רק לדרוש המקום הנוח לכבוש. ג] משה שלח שנים עשר תרים ויהושע שלח שנים אנשים מרגלים. רצוני, כי כבר בארתי בפ"י התורה (פ' מקץ ופ' שלח) שיש הבדל בין התר והמרגל, התר מבקש את הטוב אם טובה הארץ ואם אנשיה גבורים וכדומה, והמרגל יבקש את ערות הארץ, המקום הנוח לכבשה משם. ובארתי כי יש בזה שני מיני שליחות, אם העם שולחים תרים לראות הטובה אם רעה [שהכונה בזה אם ראוי שילחמו עליה אם לאו], ישלחו נשיא מכל שבט, כי לא יסמכו בזה על אנשים פחותים ולא יסמכו שבט על שליח שבט אחר, כי כ"א ישלח איש אשר יסמך לבו עליו כי יתור אם תהיה הארץ מוכשרת לפני שבטו ועסקיו כפי מה שהוא עובד אדמה או רועה צאן או עוסק במסחר או לחוף אניות, ועל כוונה זאת שלח משה לתור הארץ לא לרגל, ולכן שלח נשיא מכל שבט, ולכן יצא המכשול הגדול הזה משליחותם. לא כן אם שולחים מרגל, והוא אם הסכימו לכבשה ושולחים לראות את ערות הארץ מאיזה מקום יכבשוה בקל, ישלחו איש אחד או שנים מהמון עם, כי זה ישלח רק שר הצבא הרוצה לדעת מאיזה מקום ילחם, ועי"ז האופן שלח יהושע רק שנים ולא י"ב, ורק אנשים מההמון לא נשיאים, ורק מרגלים ולא תרים, ולכן לא היה מקום פה להוצאת דבה. ד] שלחם חרש. ר"ל בשתיקה, שאיש לא ידע בדבר רק הוא לבדו. ה] לאמר לכו ראו את הארץ ואת יריחו, עקר השליחות היה על יריחו והארץ אשר סביבותיה, שדרך שם באו ורצו לדעת איך יכבשוה:

ז. בראשית פרק כד, פסוקים לב-לד

וַיָּבֹא הָאִישׁ הַחֵיטִית וַיִּפְתַּח הַגְּמָלִים וַיִּתֵּן תָּבֹן וּמִסְפּוֹא לְגַמְלִים וּמִים לְרֹחֶץ רִגְלָיו וְרִגְלֵי הָאֲנָשִׁים אֲשֶׁר אִתּוֹ: וַיֹּשֶׁם לִפְנֵי לְאָכֶל וַיֹּאמֶר לֹא אֶכֶל עַד אֲם דִּבְרַתִּי דִּבְרִי וַיֹּאמֶר דָּבָר: וַיֹּאמֶר עָבַד אֲבִרָהֶם אֶלְכִי:

ח. הנצי"ב - העמק דבר, בראשית פרק כד פסוק לד

עבד אברהם אנכי. הקדים לבאר מדוע אינו אוכל עד שידבר עסקו, וכי כך דרך העולם שהבא לאיזה עסק לא יאכל עד שיגמור עסקו? מש"ה הקדים שאינו ככל אדם שהולך לעסק עצמו, וא"כ העסק טפל לגופו ונפשו, משא"כ אנכי עבד, ועסק אדוני יקר ממני, על כן הנני מוכרח להקדים דברי למאכלי:

ט. רש"י במדבר פרק טו פסוק לט

ולא תתורו אחרי לבבכם - כמו (לעיל יג כה) מתור הארץ. הלב והעינים הם מרגלים לגוף ומסרסרים לו את העבירות, העין רואה והלב חומד והגוף עושה את העבירות:

א. דברים פרק א פסוק כב

וּתְקַרְבוּן אֵלַי כָּלְכֶם וְתֹאמְרוּ נְשַׁלְחָה אַנְשִׁים לִפְנֵינוּ וְנִחְפְּרוּ לָנוּ אֶת הָאָרֶץ וְנִשְׁבִּי אֵתְנוּ דְּבַר אֶת הַדֶּרֶךְ אֲשֶׁר נַעֲלָה בָּהּ וְאֵת הָעָרִים אֲשֶׁר נָבֵא אֱלֹהֶיךָ:

ב. מלבי"ם דברים פרק א פסוק כב

אחר שהודיע שבין מצד ה' ובין מצד משה לא היה שום עיכוב והיה צריך שיכנסו אז תיכף לא"י, בא להודיע לדור אחרון שהם עצמם היו הגורמים מה שנעו ארבעים שנה במדבר והוא עי"י חטא המרגלים, ובאשר בספור שליחות המרגלים בפי' שלח לא נזכר כלל שאמרו נשלחה אנשים לפנינו כי שם כתוב שה' אמר למשה שלח לך אנשים שמשמע שהיה צווי מאת ה' ויפלא מאד איך צוה ה' עי"ז להיות להם לצור מכשול, בא להודיע כי לא מאת ה' יצא הדבר ולא ממשה רק מאת העם [ושם לא הוצרך לכתוב זאת כי פרשת שלח נכתבה בעת המעשה וידעו כלם איך היה אבל עתה שמתו דור המדבר והדור החדש הלא יטעו שהיה שלוח המרגלים מצוה מה' הוצרך להגיד איך היה] שאתם קרבתם אלי כלכם שמודיע גי"כ שלא היה קריבה הוגנת זקניהם בראשיהם רק קרבתם בערבוביא וכמ"ש בספרי, ותאמרו נשלחה אנשים לפנינו, ובזה באר שלא מאת ה' ומאת משה יצא הדבר הזה רק מאת העם, ושמה שאמר ה' שלח לך אנשים אינו צווי רק הרשאה למלאות רצון העם...

ג. מהר"ל, גור אריה - במדבר פרק יג

באותה שעה כשרים היו. אבל משנשלחו, והיו שולחיהם של רשעים, למדו ממעשיהם, ונעשים כמו המשלחים עצמם. לפיכך כאשר נתמנו - כשרים היו, ואחר המינוי מיד - רשעים היו. ולפיכך אמר לקמן (רש"י פסוק כו) 'מקיש הליכתן לביאתי', שאף הליכתן בעצה רעה, ולא קשה הא דאמר כאן שהיו כשרים באותה שעה.

ד. חת"ם סופר עה"ת - במדבר יג,ב

יראה לי דעיקר חטא מרגלים היה מחמת כוונת השולחים, כי הרבה מפסיד השליח על ידי כוונת המשלח, וכן יארע לשלוחי ציבור בימינו בעוונותינו הרבים.

והנה רצה הקב"ה לזכות את ישראל ואמר שלח לך אנשים לך לבד ואין זר אתך, ועפ"י ה' יצאו וכן היה וישלח אותם משה עפ"י ה'. אמנם נתערב בזה מחשבה זרה כי אירע מקרה שבאותו זמן ממש שצוה ה' לשלוח מרגלים בו בעת נגשו כל בני ישראל לפני משה לשלוח להם מרגלים כאמור בפ' דברים ושם נאמר ויטב בעיני הדבר כי חשב משה שהסכימו דעתם לדעת המקום ב"ה, אמנם עי"ז אירע קלקול הלז כי לא הי' בחינת מחשבת כולם שוה ורבים עשו מקטנות האמונה ויצא העגל הזה. וידוע כי הנשלח מהקב"ה נקרא מלאך בשעת שליחותו כאמור [במדבר כ' ט"ז] וישלח מלאך וכתוב ויעל מלאך ה' מהגלגל [שופטים ב'], והנה אם היו הולכין בשליחות הבורא לא יתוארו ראשי בני ישראל מה להם ולתואר הזה ולגדולה מזה הם מוכנים להיות שולחי דרחמנא, אך באשר הלכו על דעת בני ישראל לא הי' להם תואר מלאך אך ראשי בני ישראל יחשבו, וזהו רמז לנו הקרא כי משה עשה את שלו ושלחם עפ"י ה' כאשר צוה, אך כלם אנשים ולא מלאכים כי ראשי בני ישראל המה ולא שולחי הבורא ית"ש, וכולם אנשים לאו דוקא אלא רובם ככולם דהאיכא יהושע וכלב. ולפע"י היינו דכתיב במרגלי יהושע חרש ששלחם בלאט וברו שלא יתפרסם לשום א' מבני ישראל דבר ולא יתקלקלו גם הם במחשבתם.